

Відгук
офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента
Герасименко Лариси Віталіївни про дисертацію
Корнюш Ганни В'ячеславівни
«Педагогічні ідеї та громадсько-освітня діяльність М. М. Ланге
(1858-1921 рр.)», представлені до захисту на здобуття наукового
ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 –
загальна педагогіка та історія педагогіки

Актуальність дослідження Корнюш Ганни В'ячеславівни зумовлена процесами реформування сучасного освітнього простору, спрямованими на пошук ефективних шляхів гуманізації навчально-виховного процесу у різних типах освітніх закладів України. Вивчення історико-педагогічного досвіду дозволяє по-новому підійти до вирішення актуальних завдань сьогодення. Незаангажована оцінка історичних реалій, вдумливе осмислення минулого, неупереджене вивчення надбань видатних педагогів сприяють збагаченню теорії та практики навчання і виховання в сучасних умовах.

М. М. Ланге – відомий учений психолог, філософ, педагог. Здобутки науковця у галузі вітчизняної психології, характеристика його освітянської діяльності на Одещині аналізуються М. Гордієвським, Ф. Гольдіним, О. Горчаковою, О. Коваленко, А. Розсохою, Е. Радловим, О. Рожнятовською та іншими. Донині в українській історико-педагогічній науці не було робіт, які б систематизовано й узагальнено представили педагогічні ідеї та досвід громадсько-освітньої діяльності М. М. Ланге, тому наукова новизна дисертаційного дослідження не викликає сумнівів.

Позитивним здобутком роботи є ґрунтовна методологічна підготовка дисертантки. Урахування вимог сучасної персоналістики, уточнення її основних понять, визначення дефініцій «педагогічний портрет», «педагогічна постать» дозволили грамотно структурувати дисертацію. Аналізуючи досліджувані феномени, Корнюш Г. В. спирається на конкретні методи (пошуково-бібліографічний, хронологічно-системний

історіографічний аналіз, біографічний, історико-ретроспективний, історико-педагогічний, прогностичний), наголошуючи на цьому в роботі.

Автором опрацьована серйозна джерельна база, майже 250 джерел, із них 11 іноземною мовою і 50 архівних документів, які дозволили представити цікаві факти життя і творчості М. М. Ланге, діяльності Новоросійського університету, Одеських вищих жіночих курсів тощо. Це дозволило Ганні В'ячеславівні об'єктивно й чітко визначити науковий апарат роботи та логічно структурувати зміст, який дозволяє всебічно і різноаспектно охарактеризувати образ видатного педагога як теоретика і практика педагогіки та активного учасника громадсько-освітньої діяльності.

Слід позитивно оцінити представлену в дослідженні історіографію «педагогічної постаті» М. М. Ланге. Наукова, громадсько-освітня діяльність ученого виступала предметом наукового дослідження у працях вітчизняних науковців другої половини XIX, XX і початку XXI століть, що й представлено в історико-педагогічному дискурсі даної роботи. Аналіз проведено таким чином, що дозволяє представити рельєфний образ цікавого, талановитого науковця: психолога, філософа, педагога, громадського діяча другої половини XIX – початку XX століття. Дисертантка, вивчаючи студії різних дослідників, систематизувала їх, виокремивши публікації про особистість М. М. Ланге і його біографію; роботи, в яких аналізується творча спадщина М. М. Ланге та характеризуються напрями його діяльності; публікації, які опосередковано стосуються особистості чи діяльності М. М. Ланге.

Корнюш Г. В., ґрунтуючись на архівних матеріалах, стародруках, спогадах колег і учнів видатного педагога, висвітлила основні події життєвого і творчого шляху, визначила основні чинники, що вплинули на формування педагогічних поглядів і громадсько-освітньої позиції вченого (1.2). Цікавою є інформація про усвідомлення М. М. Ланге своєї національної ідентичності як православного русина, що спонукало його до

реалізації принципу народності в своїй діяльності і піклування про просвіту рідного народу (с. 35). З великою повагою ставлячись до постаті М. М. Ланге, його особистості, дисертантка основну увагу зосереджує на аналізі основних аналізі складових його педагогічних ідей та громадсько-освітньої діяльності. Студіюючи праці видатного вченого, узагальнюючи їх, здобувач визначає його внесок у педагогічну теорію: необхідність методологічного підґрунтя наукових і методичних розробок (дотримання загальнодидактичних принципів, урахування педологічних досліджень), важливість автономізації школи (уникнення надмірного керівництва з боку держави освітніми закладами) та гуманізації процесів взаємодії учителів і учнів, викладачів і студентів; обґрунтування конкретних способів покращення педагогічної підготовки майбутніх освітян.

Безсумнівним здобутком здобувача є виділення напрямів педагогічної діяльності М. М. Ланге, які не знайшли висвітлення в історико-педагогічному дискурсі: науковий (написання студій з педагогічної і психолого-педагогічної і філософсько-педагогічної тематик та здійснення керівництва науковими роботами молодих дослідників); навчально-методичний (матеріали з дисциплін, які викладалися вченим); громадсько-освітній (спрямований вирішити актуальні питання організації навчання, просвіти, управління навчальними закладами тощо).

Дуже приємне враження справляє частина дисертації, присвячена аналізу лекторського стилю професора М. М. Ланге. Надзвичайно цікавий і різноманітний матеріал мемуарної літератури, вдало проаналізований автором, складають багатогранний образ науковця і лектора М. М. Ланге: ерудованого вченого, талановитого лектора-демократа.

Дисертантку цікавить не тільки різнопланове висвітлення образу М. М. Ланге в історико-педагогічному контексті, а й сьогодення, яке, на думку дисертантки, може збагатитися цінними ідеями і порадами вченого: вивчення концепту «універсальності» вищої освіти, створення умов для самостійного вибору студентами навчальних предметів, залучення

спеціалістів-практиків до розробки змісту навчальних програм професійно-орієнтованих дисциплін, читання інтегрованих курсів тощо (с. 64, 68, 70).

Слід відзначити, що загальні висновки відповідають поставленим дисертанткою завданням, переконливість яких засвідчує самостійність й належну наукову підготовку здобувача.

Зміст автореферату є повністю ідентичним змісту дисертації. Результати дослідження достатньо повно відбито в 16 одноосібних друкованих працях, із них стаття у збірнику, зареєстрованому у наукометричних базах, 1 стаття у закордонному періодичному виданні, 7 – у провідних фахових виданнях.

Попри відзначений позитив, вважаємо за потрібне звернути увагу і на недоліки, які мають місце у роботі.

1. У підрозділі 1.2, де характеризується життєвий шлях і науково-педагогічна діяльність М. М. Ланге, автор надто зосереджується на анонсуванні подальших розвідок наукового доробку – навчально-методичного (с. 47), лекторського стилю (с. 48), діяльність ученого щодо розбудови жіночої освіти (с. 49), хоча можна було б більш ґрунтовно описати вплив визначених чинників на формування напрямів педагогічної діяльності видатного науковця.

2. Висвітлюючи роль М. М. Ланге у розбудові педологічних знань та характеризуючи його виховні ідеали (підрозділ 2.3), дисертантка припускається порушення логіки викладу. Так, характеризуючи виховні ідеали науковця, Ганна В'ячеславівна зупиняється на характеристиці волі, вольових дій, виховання волі дітей, емоцій і почуттів; описує вікову періодизацію дитячого розвитку (с. 107–112, с. 114–115), що, звичайно, логічно було б представити в частині підрозділу, присвяченій педології.

У цьому ж підрозділі автор наводить приклади вікових періодизацій дитячого розвитку Я. Коменського, Ж. -Ж. Руссо, А. М. Глаголевського, Д. Б. Ельконіна. Проте цей матеріал не містить аналітики і не дозволяє

зрозуміти цінність (чи помилковість) ідей, запропонованих М. М. Ланге. Доцільно було б порівняти критерії вікової періодизації зазначених науковців.

3. Робота значно виграла б, якщо питання організації педагогічної підготовки в жіночих гімназіях було розглянуто в історико-педагогічному контексті. Варто було б порівняти погляди М. М. Ланге на це питання з ідеями П. Ф. Каптерева, В. Я. Стоюніна, К. Д. Ушинського та інших.

4. У процесі підготовки дослідження автор не змогла уникнути надмірної деталізації окремих подій, історичних фактів, детальної характеристики осіб (с. 41–45 – наукова дискусія на захисті дисертації доктора наук М. М. Ланге; с. 72–74 – інформація про організацію навчання в гімназіях; с. 92–96, 119–120 – становлення, розвиток педології, с. 145–147 – інформація про учнів М. М. Ланге М. Іанца, М. Гордієвського).

Проте зроблені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку результатів рецензованої роботи.

Підсумовуючи вище зазначене, можемо констатувати, що дисертація «Педагогічні ідеї та громадсько-освітня діяльність М. М. Ланге (1858-1921 рр.)» є самостійною і завершеною роботою, яка за рівнем наукової новизни і практичного значення відповідає чинним вимогам п.п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», а її автор Корнющі Анна Вячеславівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент
доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри психології,
педагогіки та філософії
Кременчуцького національного
університету
імені Михайла Остроградського

підпис Герасименко Л. В.
ЗАСВІДЧУЄТЬСЯ
Ст. інспектор відділу кадрів
КРЕМЕНЧУЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ОСТРОГРАДСЬКОГО
Кашенкова С. С.
«___» _____ 20__ р.

Герасименко Л. В.

